

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

_____ С.О. Омельченко
(Наказ №463 від 28.08.2020р.)

**ПОЛОЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛУ З ВИХОВНОЇ РОБОТИ
У ДЕРЖАВНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ
ЗАКЛАДІ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

УХВАЛЕНО

вченою радою ДДПУ

протокол №1 від 28.08.2020р.

1. Загальні положення

Підґрунтям концепції виховної роботи в державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет» (далі – ДДПУ) є основні положення Конституції України, Концепції виховання дітей і молоді в національній системі освіти, затвердженій Міністерством освіти і науки 1996 року, Національної доктрини розвитку освіти України в XXI ст., Закону України «Про освіту» (2008 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Концепції національно-патріотичного виховання молоді (2009 р.) та інших державних документів.

Розбудова Української держави, відродження української нації потребують формування та впровадження відповідної Концепції національно-патріотичного виховання студентської молоді, яка повинна стати складником системи національного виховання громадянина України.

У національно-патріотичному вихованні значущу роль відведено державі, яка координує зусилля всіх інститутів соціуму, забезпечує єдність та пріоритет загальнодержавних і національних інтересів, спроможна розв'язати завдання сучасного світу.

Національно-патріотичне виховання має повинно формувати світогляд молоді, як підґрунтя фахових знань та професійної відповідальності.

2. Теоретико-методологічні засади концепції виховання студента

Основним завданням вишу є підготовка висококваліфікованих фахівців, формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню й оновленню інтелектуального генофонду нації та виховання її духовної еліти. Досягнення цієї мети можливе лише за умови комплексного підходу й залучення до такої роботи всього професорсько-викладацького складу університету, адміністрації, органів студентського самоврядування та громадських об'єднань студентської молоді.

Концепція виховної роботи в університеті є національно-демократичною.

Виховання - це процес формування особистість, здійснюваний упродовж її життя з метою передачі досвіду представників свого роду, етносу, народу, світової громадськості, цілеспрямований і планомірний, організований завдяки взаємодії вихователя і вихованця, під час якої відбувається вплив на пізнавальну, мотиваційну, емоційну, волюву та інші його сфери для розвитку світогляду, зокрема й наукового, духовно-моральних, етичних і ділових якостей.

Виховання в ДДПУ є цілеспрямованим процесом з урахуванням специфіки університету, зокрема професіоналізму професорсько-викладацького складу, який є носієм духовно-моральних, етичних, ділових якостей, що покращує взаємостосунки зі студентами і впливає на їхню свідомість, формує в них виважену життєву позицію, уміння сприймати, використовувати, поширювати та здобувати необхідний досвід, здатність запроваджувати провідні ідеї, бути організаторами суспільно-політичного життя в Україні.

Ідеал виховання – це громадянин України, збагачений загальнолюдськими та національними цінностями, який керується у власній діяльності вимогами загальнолюдського й національного етикету, спроможний діяти креативно в сучасних умовах; справжній патріот, який дбає про власну честь і гідність.

Провідною метою національного виховання студентської молоді ДДПУ є формування свідомого громадянина - патріота Української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти завдяки набуттю молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів.

3. Основні завдання виховного процесу

Завданнями виховання в університеті є :

- підготовка національно свідомої інтелігенції, збереження інтелектуального генофонду нації, примноження культурного потенціалу, який забезпечить високу ефективність діяльності майбутніх спеціалістів;

- виховання майбутніх фахівців авторитетними, високоосвіченими, носіями високої загальної політичної, правової, інтелектуальної, соціально-психологічної, естетичної, фізичної та валеологічної культури;

- створення умов для вільного розвитку особистості, її мислення й загальної культури, залучення до різних видів творчої діяльності (науково-дослідної, культурно-просвітницької, суспільно-гуманістичної, фізкультурно-оздоровчої, спортивної, правоохоронної);

- формування громадянської, соціальної активності та відповідальності, залучення студентської молоді до участі в процесах державотворення, розвитку суспільних відношень;

- усвідомлення взаємозв'язку індивідуальної свободи з правами людини та її громадянським обов'язком;

- культивування кращих рис національної ментальності: працелюбності, прагнення до свободи, гармонії з довкіллям, поваги до жінки, любові до рідної землі, підвищення престижу української мови в академічному середовищі й розвиток українськомовного освітнього простору, збагачення естетичного досвіду, участь у відродженні та створенні національно-культурних традицій міста, регіону, розширення творчих зв'язків з установами культури, розвиток художніх здібностей;

- створення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних і власних інтересів;

- пропаганда здорового способу життя, позбавлення шкідливих звичок і запобігання правопорушенням;

- створення необхідних умов для ефективного розвитку студентського самоврядування, виявлення потенційних лідерів та організаторів;

- формування поваги до свого вишу, дотримання й розвиток демократичних та академічних традицій університету.

4. Сутність та особливість виховного процесу в ДДПУ

Підґрунтям процесу виховної роботи в державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет» є законодавчі документи: Конституція України, Декларація прав людини, Закони України «Про освіту» (2008 р.) та «Про вищу освіту» (2014 р.), Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян», Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст., Концепція національно-патріотичного виховання молоді (2009 р.) тощо. Провідними напрямками реалізації Концепції у виші наразі є формування особистості, яка усвідомлює власну приналежність до українського етносу, спрямована на втілення в життя української національної ідеї, виховання демократичного світогляду, яка поважає громадянські права й свободи, традиції народів і культур світу, а також національне, релігійне та мовне самовизначення кожної людини.

Сутність виховного процесу в державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет» зумовлена основним завданнями його діяльності. Відповідно до державної програми «Освіта», провідним напрямом є «...створення життєздатного безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як вищої цінності нації». Закон України «Про освіту» (11 червня 2008 р.) декларує, що «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями». Отже, основним завданням діяльності ДДПУ є не лише підготовка спеціалістів з теоретичним і кваліфікаційним рівнем, що відповідає світовим стандартам, а й фахівців, які керуються у фаховій діяльності та повсякденному житті глибоко усвідомленою приналежністю до власного народу й держави, свідомо дотримуються державних законів і моральних норм.

Поєднання державних та суспільних інтересів, інтересів особистості й завдань, окреслених для університету визначає сутність виховного процесу в ДДПУ, що повинні сформувати у студентів упродовж навчання такі якості:

- високий професійний інтелект і культуру;
- широкий кругозір і культурно-інтелектуальну ерудицію;
- національну самосвідомість та патріотизм;
- патріотичне ставлення до своєї держави та її інтересів;
- демократизм і громадську активність;
- гуманістичний світогляд;
- інтелігентність і високу моральну стійкість;
- гармонію естетичного та етичного виховання;
- дисциплінованість і самоорганізованість;
- працелюбність і повагу до людей;

- ініціативність;
- самовимогливість;
- потребу самовдосконалення, зміцнення фізичних сил і здоров'я;
- бережливе, економне ставлення до державного майна та природи.

Особливу роль у формуванні гуманістичного світогляду, соціально-політичної орієнтації, моральності й культури студентів відіграють гуманітарні та соціально-політичні наукові дисципліни: історія України, українознавчі дисципліни, українська та іноземна філологія, філософія. Завдяки гуманітарним дисциплінам формується система поглядів студента, яка є визначальною у забезпеченні високої духовності та її суспільної поведінки.

Значні можливості у формуванні висококваліфікованих спеціалістів мають спеціальні й фахові навчальні дисципліни та їх викладачі, особливість впливу на виховання студентів ґрунтується на взаємозв'язку з реальним життям, що забезпечує наявність відповідних рис і якостей студентів у повсякденному житті, виробляє необхідні для професійної діяльності навички та вміння. Основними завданнями виховання під час вивчення спеціальних дисциплін є формування високої професійної культури, вимогливості до себе, дисциплінованості, організованості, ініціативності в щоденній діяльності, готовності до кропіткої праці, конкурентоспроможності.

Водночас з основним навчально-виховним процесом, здійснюваним у ДДПУ під час навчання й наукової роботи, де основне навантаження припадає на викладачів та кураторів академічних груп, виховання студентів відбувається і в позанавчальний час (бібліотека, студентські клуби, гуртки за інтересами, діяльність органів студентського самоврядування, залучення їх до участі в роботі громадських організацій, мистецька творчість, спорт). Особливість цієї ділянки виховної роботи полягає в її планомірній та змістовній організації й проведенні відповідних заходів. Саме завдяки ним можна зреалізувати природні та набуті тенденції творчих можливостей студентів, створити належні умови для їхнього всебічного розвитку.

5. Принципи виховання студентів ДДПУ

Принцип виховання - це підвалина, вихідне положення змісту, форм, методів, засобів і прийомів виховання, які зумовлені метою виховання.

У «Національній доктрині розвитку освіти України в 21 столітті» окреслено такі основні принципи виховання:

- принцип національного спрямування;
- гуманізму;
- демократизму;
- єдності сім'ї та університету у вимогах до вихованця;
- наступність;
- спадкоємність поколінь.

У ДДПУ виокремлюють такі принципи виховання:

- національного спрямування;
- гуманізму;

- демократизму;
- цілісність;
- цілеспрямованість виховання;
- виховання в активній діяльності;
- неперервність;
- послідовність і систематичність;
- єдність виховання й життєдіяльності;
- народність;
- етнізації;
- виховання особистості в колективі.

Вимоги основних принципів виховання

1. Принцип національного спрямування передбачає формування національної самосвідомості всіх суб'єктів виховного процесу, моральної та фізичної готовності до виконання громадянського обов'язку, захисту територіальної цілісності та незалежності України, виховання любові до рідного краю, свого народу, шанобливе ставлення до його культури; повагу, толерантне ставлення до культури всіх народностей, які проживають в Україні та за її межами.

2. Принцип гуманізму передбачає створення оптимальних умов для інтелектуального й соціального розвитку кожного вихованця; вияв поваги до людини; визнання природного права кожної особистості на свободу, на соціальний захист, на розвиток здібностей і вияв індивідуальності, на самореалізацію фізичних, психічних і соціальних потенцій, на створення соціально-психічного фільтра проти руйнівних впливів негативних чинників навколишнього природного й соціального середовища; виховання в молоді почуттів гуманізму, милосердя, доброчинності.

3. Принцип демократизму передбачає визнання академічною спільнотою права кожного на свободу вияву власної творчої індивідуальності, усунення авторитарних методів виховання.

4. Принцип цілісності – виховання організують як системний педагогічний процес; спрямовують на гармонійний та всебічний розвиток студентської молоді, формування в неї цілісної картини світу. Передбачає наступність у реалізації напрямів й етапів виховної роботи на різних освітніх рівнях.

5. Принцип цілеспрямованості виховання передбачає спрямування виховного процесу на досягнення основної мети виховання – всебічно розвиненої особистості, підготовка її до свідомої та активної трудової діяльності.

6. Принцип виховання в активній діяльності пов'язаний з психологічними особливостями студентської молоді. У процесі діяльності формується психіка людини, і студенти прагнуть реалізувати себе в активній діяльності, тому підґрунтям процесу виховання повинна бути різноманітна діяльність, зокрема розумова, трудова, громадська, ігрова тощо.

7. Принцип неперервності – виховання є багатогранним і багатофакторним процесом, не обмеженим ні часом, ні віком; виховання

здійснюють з часу народження й триває впродовж життя; соціальне та природне середовище, діяльність особистості так чи так впливають на формування певних якостей; процес навчання – важливий чинник виховання як завдяки змісту навчального матеріалу, так і організації діяльності.

8. Принцип послідовності та систематичності потребує забезпечення певного впливу на особистість студента з урахуванням його вікових можливостей і розвитку, поступового розширення системи вимог до діяльності; забезпечення доцільної єдності вимог до вихованця з боку викладачів: створення оптимальних умов для вияву самостійності студента під час вирішення виховних завдань, дбаючи про доцільне педагогічне керівництво.

9. Принцип єдності виховання й життєдіяльності: процес виховання – не відокремлена сфера діяльності уособлених людей, він залишається цілісною системою організації життєдіяльності студентської молоді в університеті, у соціально-природному середовищі; кожен компонент такої діяльності у певний спосіб впливає на формування тих чи тих якостей особистості; організовуючи будь-який вид діяльності, потрібно дбати, щоб вона мала виховний потенціал.

10. Принцип народності передбачає єдність загальнолюдських і національних цінностей; забезпечення національного спрямування виховання; оволодіння духовними багатствами свого народу: мовою, традиціями, звичаями, національно-етнічною культурою; шанобливе ставлення до національних надбань тих народів, які мешкають в Україні.

11. Принцип етнізації передбачає залучення до виховного процесу національного змісту, спрямованого на формування національної свідомості й національної гідності; створення умов для студентської молоді всіх національностей, що є громадянами України, навчання рідною мовою, вивчення традицій, звичаїв, обрядів українського етносу; забезпечення умов для відчуття етнічної приналежності до власного народу, його культури, формування рис національної ментальності; виховування в молоді почуття соціальної відповідальності за збереження, примноження й продовження етнічної культури.

12. Принцип виховання особистості в колективі передбачає вплив колективу на виховання особистості, згуртування колективу, участь студентів у самоврядуванні, що сприяє розвитку самостійності, самодіяльності, ініціативи. Індивід стає особистістю завдяки спілкуванню й пов'язаному з ним відокремленню. Найкращі умови для спілкування й виокремлення створюються в колективі. Отже, цей принцип виховання зумовлений об'єктивними закономірностями розвитку особистості. Його реалізація передбачає усвідомлення студентами того, що колектив – це потужний засіб виховання, що деякі позитивні риси особистості формуються лише в колективі. Саме розвиткові самостійності, самодіяльності, ініціативи, взаємодопомоги сприяють згуртованість колективу, участь студентів у роботі студентського самоврядування. Виховна цінність колективу полягає в тому, що між його членами виникають різноманітні стосунки: взаємної

відповідальності й залежності, морально-ділові, викладачів і студентів, старших і молодших, морально-етичні (симпатії, товаришкості, дружби, любові). Лише сукупність цих принципів забезпечує успішне вирішення завдань виховання завдяки добору змісту, методів, засобів і форм виховання. Єдність принципів виховання потребує від педагога вміння реалізовувати їх у взаємозв'язку, з урахуванням конкретних можливостей і умов.

6. Основні напрями виховної роботи

Кожен з напрямів виховної роботи – національне, духовне та моральне, правове, естетичне, трудове, професійне, виховання культури поведінки та спілкування, культури навчальної та науково-дослідної діяльності, екологічне, фізичне – спрямований на досягнення певної мети, вирішення конкретних завдань передбачає використання відповідних форм та методів роботи. Незмінна єдність, взаємодоповнюваність усіх видів виховання є важливою умовою результативності виховної роботи загалом. Формування культури передбачає збагачення та розвиток світогляду студентів як системи знань і переконань щодо довкілля, свого місця та ролі в ньому, кристалізацію життєвих принципів особистісного буття, виховання толерантності, поваги до людей з іншими світоглядними цінностями.

Неабияке значення має залучення студентської молоді до активного суспільного життя, виконання громадських доручень, особиста ініціатива й участь у підготовці та проведенні культурно-масових і суспільно-політичних заходів.

Реалізують зазначене та основні завдання й принципи виховної роботи в університеті за такими пріоритетними напрямками виховання:

Національне виховання - це історично обумовлена і створена самим народом система ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованої на організацію життєдіяльності молоді, виховання її в дусі природно-історичного розвитку матеріальної та духовної культури нації. Підґрунтям системи виховання є національний світогляд, філософія, ідеологія. Підвалинами національної системи виховання є засади родинного виховання, етнопедagogіки, наукової педагогічної думки, витоками яких є надбання національної виховної мудрості. Вона охоплює ідейне багатство народу, його морально-естетичні цінності, трансформовані в засобах народної педагогіки, народознавства, принципах, формах і методах організації виховного впливу на молодь (теоретичний аспект), а також систематичну виховну діяльність сім'ї, державних і громадських навчально-виховних закладів, осередків (практичний аспект).

Патріотичне виховання - його метою є формування в студентів поваги та любові до Батьківщини, відданості, готовності захищати, збагачувати особистою працею, максимально сприяти вивченню та досконалому володінню державною мовою. Принципово важливим є вивчення історії, культури, традицій, звичаїв України, кращих досягнень у галузях науки, освіти, техніки, мистецтва як минулого, так і сучасності. Патріотичне

виховання здійснюють з урахуванням специфіки навчальних дисциплін на лекціях, семінарах, практичних заняттях та в позанавчальний час.

Патріотизм - це поєднання знань, почуттів і дій. Патріотичне виховання органічно доповнює національне та інтернаціональне виховання. У процесі патріотичного виховання культивуються кращі риси української ментальності – любов до України, працелюбність, індивідуальна свобода, зв'язок з природою, щирість і доброта, гостинність, повага до рідних тощо.

Інтернаціональне виховання - це залучення студентської молоді до економічних, політичних, соціальних, культурологічних та інших цінностей, створених народами світу, формування поваги до міжнародного суспільного досвіду, бажань і вмінь його переймати, допомагати представникам інших етносів, суспільств та держав у розв'язанні наявних питань і проблем.

Важливе значення для формування в молодих людей інтернаціональних почуттів має вивчення іноземних мов, запровадження до навчального процесу європейських технологій навчання та критеріїв оцінювання знань, стажування та участь у міжнародних конференціях, співпраця ДДПУ з провідними вузами України та зарубіжжя, виступи перед студентами викладачів університету, які мають досвід роботи за кордоном, лекції іноземних фахівців, проведення тематичних «круглих столів», відвідування виставок – репрезентацій новітніх досягнень іноземних науковців, фахівців, фірм, підприємств у галузях освіти, науки, техніки та технологій.

Інтернаціональне виховання повинно доповнювати патріотичне виховання, допомагати глибше усвідомити місце і роль Української держави в світі, чіткіше визначити шляхи її інтеграції у європейське і світове співтовариство.

Духовне та моральне виховання – це спрямований, планомірний вплив на морально-емоційний розвиток студентської молоді завдяки організації умов, формування її духовної, емоційної, світоглядної сфер та поведінки відповідно до суспільних норм та морально-етичних цінностей: загальнолюдські цінності – набуті попереднім поколінням морально-духовні надбання, що є основою поведінки й життєдіяльності окремої людини та суспільства загалом; національні цінності – це історично зумовлені і створені народом погляди, ідеали, традиції, звичаї, обряди, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, але вирізняються національними виявами і є підґрунтям соціальної діяльності людей певної етнічної групи; громадянські цінності – це цінності, які мають вияв у почутті власної гідності, внутрішньої свободи, дисциплінованості, повазі до інших, у гармонійному поєднанні патріотичних, національних та міжнаціональних почуттів; сімейні цінності є основними в стосунках у сім'ї: шанобливе ставлення до членів родини, до старших, спогади про предків, всебічне піклуванні про сім'ю.

Таке виховання сприяє засвоєнню студентами моральної культури суспільства, норм поведінки, сприйняття їх як правил, що регулюють власну життєдіяльність. У наслідок морального виховання досягається єдність етичних знань, моральних почуттів та переконань і потреб у

високоморальних вчинках. Важливим показником рівня моральності особистості є ступінь зрілості її основних рис: честь, совість, гідність, доброта, відповідальність, сором, принциповість. У моральному вихованні синтезовано принципи й норми загальнолюдської моралі та національної моральної цінності. Моральне і правове виховання забезпечують формування культури людської поведінки.

Студент є носієм певної моралі і виховується як під час навчально-виховного процесу, так і в середовищі де він перебуває. Тому важливу роль відіграють соціогуманітарні дисципліни, зокрема етика, бесіди на моральну тематику, спілкування з видатними особистостями, читання художньої літератури, обов'язкове дотримання правил внутрішнього розпорядку університету. Значний потенціал морального впливу на студентів має первинна профспілкова організація студентів та аспірантів й органи студентського самоврядування..

Отже, у процесі організації життєдіяльності студентів у культурно-освітньо-виховному просторі ДДПУ усталеною є система цілей, які орієнтують професорсько-викладацький склад та органи студентського самоврядування на розвиток виховання студента передусім як громадянина, висококваліфікованого спеціаліста, високоморальної, інтелігентної, творчої, конкурентоспроможної особистості, як культурної людини.

Виховання студента як громадянина передбачає становлення патріота: людини з активною громадянською позицією, орієнтованої на демократичні цінності та свободи, здатної до захисту права та виконання власних громадських обов'язків, закріплених у Конституції України.

Виховання студента як висококваліфікованого спеціаліста орієнтовано на розвиток:

- поглибленої зацікавленості, любові до обраної професії, фахової самосвідомості, ерудиції та компетенції;
- усвідомлення професійного інтересу й відповідальності;
- здатності окреслювати творчі завдання та ефективно їх вирішувати у вибраній сфері фахової діяльності;
- готовності приймати нестандартні рішення;

Важливу роль у цьому процесі відіграє особистість викладача, насамперед дисциплін фахового спрямування.

Виховання студента як високоморальної особистості має на меті розвиток:

- високого рівня моральних чеснот (чесності, обов'язку, відповідальності, доброзичливості тощо);
- моральної культури, зокрема й удосконалення високоморальних національних і загальнолюдських цінностей;
- гуманістичних поглядів, переконань і світогляду.

Виховання студента як інтелігентної особистості спрямоване на розвиток:

- високої культури спілкування та поведінки;
- високого рівня ерудиції;

- системності та критичного мислення;
- естетичної, художньої культури;
- прогресивних поглядів та переконань;
- толерантності й поважного ставлення до людей іншої національності та інших поглядів і переконань;
- кращих рис і традицій української інтелігенції.

Виховання студента як творчої особистості передбачає розвиток:

- методологічної та дослідницької культури;
- творчо-пошукових умінь та здібностей;
- здібностей як до індивідуальної, так і до колективної творчості у вибраній сфері фахової діяльності;
- здібностей до креативного, системного застосування знань у розв'язанні професійних теоретичних і практичних завдань.

Виховання студента як конкурентоспроможної особистості ставить за мету розвиток:

- працьовитості;
- креативності;
- постійного професійного саморозвитку;
- комунікативних і лідерських якостей;
- етично-правової відповідальності;
- уміння виконувати роботу на високому фаховому рівні;
- прагнення постійно підвищувати власний рівень інформаційної культури.

Інтеграція цих якостей уможливорює виховання студента як культурної людини, тому значущу відповідальність покладено на кафедри гуманітарних дисциплін.

Правове виховання - це формування соціально зрілої, відповідальної поведінки студентської молоді на підставі знань, норм і принципів чинного законодавства України, поваги до прав і свобод інших людей, шанобливого ставлення до державних символів. Правова культура особистості невід'ємна від активної протидії особам, організаціям й установам, що порушують закони, зазіхають на територіальну цілісність і незалежність України, завдають збитків державі та її громадянам.

Основним складником цього напрямку виховання є правова освіта, яку забезпечують викладання правових дисциплін, пропаганда чинного законодавства викладачами університету, організація зустрічей студентів і співробітників університету з працівниками правоохоронних органів, проведення «круглих столів», вечорів запитань і відповідей, виставок тематичної літератури.

Важливим засобом правового виховання в ДДПУ є створення атмосфери вимогливості щодо сумлінного виконання студентами своїх функціональних обов'язків, дотримання положень і правил внутрішнього розпорядку університету, наказів та розпоряджень керівництва університету.

Естетичне виховання передбачає розвиток естетичних почуттів, смаків, поглядів, формування естетичного ставлення до дійсності, творчої

активності студентської молоді. Таке виховання здійснюють завдяки лекційним курсам, що містять естетичні знання, а також у процесі роботи гуртків і студій, участі студентів у художній самодіяльності, відвідування музеїв, театрів, виставок, проведення зустрічей у літературно-музичних, театральних вітальнях, зустрічі з діячами літератури та мистецтва, організації чемпіонатів КВК, різноманітних інтелектуальних ігор, організації щорічного фестивалю творчості студентів «Студентська весна», дебюту першокурсників «Алло, ми шукаємо таланти!».

Трудове виховання має на меті формування любові до праці, потреби в набутті знань і вмінь професійно здійснювати діяльність, реалізовувати через неї свої нахили та здібності, виконувати власні обов'язки професійно, відповідально, якісно. Трудове виховання ефективно впливає на становлення й розвиток волі, здатності цілеспрямовано переборювати труднощі, що виникають на життєвому шляху людини, сприяє усвідомленню цінності праці та її провідної ролі в утвердженні індивіда в суспільстві й розвитку суспільних відносин, учить правильно організовувати трудовий процес, творчо, ініціативно та зацікавлено ставитися до праці, її результатів, до людей, які люблять і вміють працювати.

Трудове виховання здійснюють передусім завдяки залученню студентів до конкретних видів діяльності. Основний вид праці студентів – навчання. Належно організований навчальний процес спонукає студентів до цілеспрямованого набуття знань і досвіду, сумлінного виконання обов'язків, оволодіння обраною професією. Формування поваги та любові до праці й потреби в ній відбувається також завдяки залученню студентів до інших видів діяльності, зокрема громадсько-політичної, науково-дослідної, художньої самодіяльності, спортивних змагань та суспільно корисної праці.

Неабияку роль у трудовому вихованні відіграють ректорат, деканат, кафедри, первинна профспілкова організація студентів та аспірантів, органи студентського самоврядування, наукове студентське товариство.

Професійне виховання взаємозв'язане з трудовим і є його логічним продовженням. Суттю професійного виховання є становлення студента як фахівця. Розв'язанню зазначеного завдання підпорядковано діяльність усіх структурних підрозділів ДДПУ, насамперед ректорату, деканатів, кафедр та кураторів академічних груп і кожного викладача.

Навчальний процес в університеті є основною ланкою професійного становлення студента. Принципово важливо поєднувати теорію і практику, з найбільшою ефективністю передавати студентам потрібний обсяг знань і вмінь, навчати їх систематично працювати над собою, уміло послуговуватися набутими знаннями в ринковій економіці. Лекції, практичні заняття, зустрічі з фахівцями, самостійна робота в бібліотеках, науково-дослідна робота, підготовка курсових, дипломних та магістерських робіт – це одні з форм роботи на шляху професійного становлення майбутніх фахівців. Важливою в цьому процесі є особистість викладача, передусім дисциплін фахового спрямування. Одним зі складників становлення є оволодіння знаннями та навиками роботи з людьми, психологічна готовність працювати в ринкових

умовах та відповідати за наслідки власної роботи. Результатом професійного виховання є любов і повага до обраної професії, глибокі та різнобічні фахові знання і вміння, творчий підхід індивіда до розв'язання наявних проблем, готовність приймати нестандартні рішення, особиста відповідальність за справу, відкритість для нових досягнень науки, техніки й практики.

Організують та здійснюють заходи з цього напрямку первинна профспілкова організація студентів та аспірантів, студентське самоврядування, наукове студентське товариство.

Виховання культури поведінки та спілкування спрямоване на набуття сукупності усталених морально-естетичних і соціально значущих якостей особистості, які виявляються в повсякденному житті та умінні співіснувати з іншими людьми.

Виховання культури поведінки ставить за мету засвоєння моральних вимог суспільства, закріплених у нормах, принципах й ідеалах, та їх інтеграцію в особистий досвід.

Виховання культури спілкування так само передбачає формування таких якостей:

- гуманності й толерантності;
- уміння передбачати морально-психологічні наслідки власної поведінки;
- здатності до компромісів.

Виховання культури навчальної та науково-дослідної діяльності – це цілісна, багаторівнева, відкрита особистісно- й ціннісноорієнтована система творчої самореалізації, саморозвитку, самовиховання, заснована на інтеграції логічних, інтуїтивних, евристичних, рефлексивних, емпатійних компонентів.

До найбільш ефективних педагогічних технологій, які забезпечують саморозвиток і самовиховання студентів, належать:

- технологія проблемно-пошукового навчання;
- особистісно-орієнтовані технології організації навчально-виховної діяльності студентів;
- тренінги творчого саморозвитку, особистісного зростання, релаксації, аутотренінгу;
- ігри-дослідження;
- суб'єктно-орієнтовані дослідні практикуми;
- інформаційні технології.

Екологічне виховання спрямоване на формування екологічної культури особистості, що регулює взаємовідношення людини та природи й орієнтує студента на збереження та відновлення природи як середовища існування всього живого. Здійснюють екологічне виховання завдяки лекційним курсам екологічного спрямування та виокремленню екологічного компонента в майже всіх навчальних дисциплінах, а також завдяки роботі студентського наукового товариства, екологічних гуртків, організації екскурсій до краєзнавчих музеїв, на підприємства, туристичних походів, проведення тижня Землі, природоохоронних акцій та заходів.

Фізичне виховання – утвердження здорового способу життя як невід’ємного компонента загальної культури особистості, протидія чинникам, що негативно впливають на здоров’я членів вузівського колективу, вироблення вмінь самостійного використання методів і форм фізичної культури в трудовій діяльності та відпочинку. Фізичне виховання реалізують на заняттях з фізичної культури, завдяки діяльності колективів фізкультури на факультетах, спортивному клубу ДДПУ, роботі спеціальних медичних груп і груп лікувальної фізкультури, роботі спортивних секцій, клубів, проведенню спортивних змагань, спартакіад, турнірів, зустрічей, туристичних походів, молодіжних акцій проти куріння, алкоголізму, наркоманії тощо.

Організовує та проводить роботу в цьому напрямку кафедра фізичної культури із залученням викладачів факультету фізичного виховання, профспілкового комітету студентів та аспірантів, органів студентського самоврядування.

7. Організація виховної роботи в університеті

У «Донбаському державному педагогічному університеті» створено систему виховної роботи, яка вможливує охоплення виховним впливом усіх студентів упродовж навчального року, здійснення виховного процесу як у навчальний, так і в позанавчальний час. Виховання студентів досягають завдяки діяльності всіх структурних підрозділів університету: від студентської академічної групи до ректорату.

7.1. Суб’єкти, що забезпечують реалізацію виховної роботи в університеті

Суб’єктами, які організовують забезпечення реалізації концепції виховання студентів університету, є:

- ректорат університету;
- учена рада університету;
- деканати та кафедри;
- студентська рада університету;
- первинна профспілкова організація студентів та аспірантів;
- студентський молодіжний клуб;
- студентський спортивний клуб;
- гуртки за інтересами;
- бібліотека;
- загальноуніверситетська газета «Педагог».

Зазначені суб’єкти планують роботу на навчальний рік, підсумовуючи її в кінці навчального року з відповідними висновками, зауваженнями та пропозиціями щодо подальшого удосконалення системи виховної роботи в університеті на наступний період.

Для визначення потреб та інтересів студентів, їхніх ціннісних орієнтацій, специфіки сприйняття ними процесів суспільного життя в університеті проводять соціологічні опитування студентів.

Контроль за плануванням, реалізацією та координацією виховних заходів в університеті покладено на проректора з науково-педагогічної роботи.

7.2. Участь викладача у виховному процесі

Значущу роль у виховній роботі відіграє викладач університету. Ставлення професорсько-викладацького складу вишу до виконання своїх функціональних обов'язків, до оточення, високий рівень професіоналізму, ерудиція, самодисципліна та прагнення до самоудосконалення сприяють розвитку таких якостей і у студентської молоді. Інтелігентність, комунікабельність, тактовність створюють атмосферу між викладачами та студентами, коли останні стають рівноправними суб'єктами процесу освіти і виховання, саморозвитку, соціокультурного визначення.

Лише високопрофесійно та ідейно підготовлений, морально вихований викладач може усвідомити масштабність завдань виховання майбутнього спеціаліста, виявити себе як справжнього педагога вищої школи.

7.3. Первинна профспілкова організація студентів та аспірантів як чинник удосконалення виховного процесу

Ця форма є особливою для самостійної громадської діяльності студентів й аспірантів щодо реалізації функцій управління життям студентського колективу згідно з цілями та завданнями, які постають перед ними. Вона є елементом загальної системи управління виховним процесом у ДДПУ та передбачає максимальне врахування інтересів і потреб студентів на підставі вивчення громадської думки й конкретних ініціатив.

Завдання профспілкової організації:

- формування у студентів відповідального і творчого ставлення до навчання, громадської діяльності та суспільно корисної праці;
- сприяння оволодінню кожним студентом навичками продуктивної самостійної роботи й наукової організації праці, усебічному розвитку особистості завдяки долученню до різних видів діяльності;
- забезпечення принциповості, об'єктивності та компетентності в реалізації прав студентів;
- формування у членів колективу на підставі самостійності навичок прийняття рішень з питань студентського життя, активної життєвої позиції, навичок управління державними й громадськими справами;
- виховання у студентів почуття господаря у власному навчальному закладі, поваги до закону, норм моралі та правил спільного проживання;
- створення умов нетерпимості до правопорушників, пияцтва та інших антисуспільних виявів;
- надання допомоги адміністрації, професорсько-викладацькому складу в організації та вдосконаленні навчально-виховного процесу;
- пошук та організація ефективних форм самостійної роботи студентів;
- активізація діяльності громадських організацій у виші, надання допомоги в реалізації їх статутних цілей і завдань;
- організація вільного часу студентів, сприяння всебічному розвитку особистості кожного члена студентського колективу;

- організація системи вивчення громадської думки студентів з найважливіших питань життя вузу та створення умов, за яких забезпечується участь кожного зацікавленого студента в обговоренні проблем, прийнятті та виконанні рішень;

- збереження бібліотечного, аудиторного, житлового фонду, фонду гуртожитків, спортивних споруд та інвентарю тощо;

- налагодження та підтримка контактів з молодіжними організаціями різних вишів України та інших країн.

7.4. Органи студентського самоврядування

Демократизація освіти, запровадження європейських цінностей і стандартів освіти неможливе без активного залучення студентів до управління освітнім процесом завдяки розвитку студентського самоврядування.

Згідно зі ст. 40 Закону України «Про вищу освіту» Студентське самоврядування об'єднує всіх студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) відповідного вищого навчального закладу. Усі студенти (курсанти), які навчаються у вищому навчальному закладі, мають рівні права та можуть обиратися та бути обраними в робочі, дорадчі, виборні та інші органи студентського самоврядування. Студентське самоврядування забезпечує захист прав та інтересів студентів (курсантів) та їх участь в управлінні вищим навчальним закладом. Студентське самоврядування здійснюють студенти (курсанти) безпосередньо і через органи студентського самоврядування, які обирають прямим таємним голосуванням студентів (курсантів).

Органи студентського самоврядування:

- беруть участь в управлінні вищим навчальним закладом у порядку, встановленому цим Законом та статутом вищого навчального закладу;

- беруть участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування;

- проводять організаційні, просвітницькі, наукові, спортивні, оздоровчі та інші заходи;

- беруть участь у заходах (процесах) щодо забезпечення якості вищої освіти;

- захищають права та інтереси студентів (курсантів), які навчаються у вищому навчальному закладі;

- делегують своїх представників до робочих, консультативно-дорадчих органів;

- приймають акти, що регламентують їх організацію та діяльність;

- беруть участь у вирішенні питань забезпечення належних побутових умов проживання студентів у гуртожитках та організації харчування студентів;

- розпоряджаються коштами та іншим майном, що перебувають на балансі та банківських рахунках органів студентського самоврядування;

- вносять пропозиції щодо змісту навчальних планів і програм;

- вносять пропозиції щодо розвитку матеріальної бази вищого навчального закладу, зокрема з питань, що стосуються побуту та відпочинку студентів;

- мають право оголошувати акції протесту;

- виконують інші функції, передбачені цим Законом та положенням про студентське самоврядування вищого навчального закладу.

основними завданнями органів студентського самоврядування є:

- забезпечення й захист прав та інтересів студентів, зокрема тих, що стосуються організації навчального процесу;

- забезпечення виконання студентами своїх обов'язків;

- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів;

- сприяння створенню відповідних умов для мешкання та відпочинку студентів;

- сприяння діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами;

- організація співробітництва зі студентами інших вищих навчальних закладів і молодіжними організаціями;

- сприяння працевлаштуванню випускників;

- участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами.

Студентські громадські організації разом з адміністрацією університету намагаються максимально враховувати інтереси та реалізувати ініціативу студентів. Вони беруть на себе деякі важливі функції у виховній роботі, зокрема організації дозвілля як однієї з ефективних форм виховного процесу, яка охоплює велику кількість студентів разом із професорсько-викладацьким складом, враховуючи різноманіття інтересів: інтелектуальні ігри, спортивні заходи, фестивалі художньої самодіяльності тощо.

7.5. Куратор академічної групи

Завданням куратора академічної групи в сучасних умовах покращення організації ефективного виховного процесу в університеті. По-перше, куратор-викладач призначена реалізувати мету виховання. По-друге, місце, яке посідає куратор у цілісному навчально-виховному процесі, є важливим в діяльності педагогічного університету, який бере на себе функції не лише становлення спеціаліста за обраним фахом, а й виховання особистості в широкому змісті цього слова.

Важливим є також те, щоб робота куратора не йшла в розріз зі студентським самоврядуванням, а доповнювала б його, утворюючи єдину демократичну виховну систему. Особливо потрібна допомога куратора у взаємодії студентів з численними університетськими структурами і службами, які здійснюють навчальну й позанавчальну діяльність, в організації спеціальних заходів, особливо загальноуніверситетських.

Для поліпшення стану організаційно-виховної роботи у вищому педагогічному навчальному закладі потрібне залучення таких людей, які зі всією відповідальністю вболіватимуть за загальну справу – виховання громадян, високофахових спеціалістів, членів родини. Такими особами

повинні бути куратори академічних груп на чолі з проректором з науково-педагогічної роботи.

Зважаючи на суспільні вимоги до підготовки педагогічних кадрів, функціями куратора академічної групи є: *вихователь, організатор, науковець, координатор*.

1. Функції діяльності куратора як *вихователя* реалізуються завдяки основним принципам національного виховання, які передбачають:

- розробку перспективних планів і завдань виховання студентів за специфікою ВНЗ;

- забезпечення громадянського спрямування всіх виховних заходів;

- проведення позааудиторної діяльності, яка сприятиме всебічному розвитку творчих здібностей студентів;

- залучення органів студентського самоврядування, підтримка ініціативи та творчості;

- формування гуманних стосунків між викладачами та студентами;

- наповнення життя студентів високою мораллю, романтикою;

- турботу про здоров'я студентів;

- передачу першокурсникам досвіду проведення традиційних свят ВНЗ.

2. Функції діяльності куратора як *науковця* передбачають:

- виявлення потреб, інтересів студентів, визначення їх професійного спрямування;

- здійснення наукових досліджень щодо підвищення ефективності виховання студентів;

- демонстрацію методів та прийомів наукового дослідження;

- проведення аналізу рівня вихованості студентів;

- роботу над методичними посібниками, науковими статтями, доповідями;

- рецензування будь-яких наукових робіт;

- керівництво науковими гуртками, семінарами, секціями;

- участь у розробці нормативних документів, проектів, постанов, положень;

- узагальнення та вивчення досвіду колег.

3. Функції діяльності куратора як *організатора* реалізуються завдяки:

- сприянню адаптації першокурсників;

- обранню органів самоврядування та активу академічної групи;

- навчанню активу групи щодо самоорганізації та самоврядування;

- організації виконання студентами громадських доручень;

- заохоченню та покаранню студентів;

- участі студентів у позааудиторних заходах (конкурсах, олімпіадах, брейн-рингах, походах, змаганнях тощо);

- організації виховних заходів в академічній групі.

4. Функції діяльності куратора як *координатора* спрямовані на:

- укладання програми саморозвитку академічної групи, індивідуального паспорту кожного студента;

- проведення педагогічних заходів (практикумів, консилиумів) щодо поліпшення навчання і виховання студентів;
- участь у засіданнях, семінарах з педпрактики під час обговорення питань навчально-виховного процесу;
- координацію й залучення студентів до науково-практичної діяльності за обраним фахом;

Посада куратора академічної групи не є виробничою посадою, тому в структурі роботи куратора переважають розумові операції (конструювання, обміркування, винахідництво), але вони непомітні. Робота наставника групи – це такий педагогічний процес, завдяки якому здійснюють виховний, психологічний та освітній вплив на студентів.

Положення про права та обов'язки куратора академічної групи

1. Основним завданням куратора є згуртування студентського колективу та підвищення ролі суспільної думки, як засобу виховного впливу, розвиток суспільної активності студентів, залучення їх до діяльності щодо рішення реальних завдань академічної групи, факультету, університету.

Куратор має право:

- рекомендувати призначення старости та його заступника, організувати вибори профгрупорга та відповідальних за різні напрями роботи;
- відвідувати заняття академічної групи за всіма дисциплінами;
- порушувати питання про призначення матеріальної допомоги малозабезпеченим студентам, заохочення студентів за високі показники в навчальній і суспільній роботі, участь в олімпіадах тощо;
- пропонувати зміни в розкладі занять та організації навчального процесу;
- брати участь у засіданнях стипендіальної комісії, вносити пропозиції щодо призначення стипендії студентам;
- у разі потреби вносити пропозиції декану щодо покарання студентів;
- вносити пропозиції щодо організації зустрічей з випускаючими кафедрами, керівництвом факультету, ректоратом, відповідальними робітниками адміністрації міста, органів внутрішніх справ, медичних установ тощо.

Куратор зобов'язаний:

- скласти план роботи на навчальний рік; скласти паспорт групи;
- знати матеріальне становище, житлово-побутові умови студентів;
- регулярно проводити кураторські години із залученням до їх підготовки активу групи;
- бути присутнім на заходах, у яких беруть участь студенти підшефної групи (спортивних, культурно-масових);
- цікавитися умовами проживання студентів у гуртожитках, відвідувати гуртожитки та проводити бесіди з усіх питань;
- особливу увагу приділяти студентам-сиротам, студентам з багатодітних, неповних та малозабезпечених сімей;

- своєчасно інформувати керівництво факультету про випадки порушення навчально-виховного процесу, навчальної та трудової дисципліни.

Під час заліково-екзаменаційних сесій куратор повинен:

- слідкувати за успішністю та дисципліною студентів, при необхідності своєчасно інформувати батьків студентів про випадки академічної заборгованості;

- забезпечувати своєчасне та ефективне виконання студентами вимог модульно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень;

- надавати моральну підтримку та допомогу студентам, при виникненні порушень в організації прийому заліків та екзаменів довести цей факт до відома керівництва факультету.

Студенти, які одержали оцінку «незадовільно» на сесії, повинні мати можливість зустрічатися з куратором, отримувати від нього пораду з питань усунення академічного боргу.

Кураторські години проводять щотижня згідно з загальноуніверситетським розкладом. План кураторів передбачає два види проведення виховних годин: 1) окремо в групі; 2) на курсі.

Ефективність кураторських годин підвищується за умов запрошення на них висококваліфікованих спеціалістів, видатних діячів науки та культури, провідних фахівців різноманітних галузей. Такі години можна використовувати також для зустрічей студентів з деканом чи з представниками ректорату.

Роботу кураторів постійно аналізують на радах факультетів. Наприкінці навчального року кожен куратор письмово звітує перед деканом факультету.

8. Матеріальне, фінансове та моральне забезпечення навчально-виховного процесу

Основні виховні завдання в ДДПУ реалізуються в процесі навчальної та науково-дослідницької роботи, тому матеріальним і фінансовим підґрунтям виховного процесу є наявна матеріальна база навчальної та наукової діяльності.

Організацію виховного процесу та проведення відповідних заходів в університеті в позааудиторний час здійснюють за таких умов:

- університет надає зали й приміщення для проведення масових і групових виховних заходів, занять художньою самодіяльністю, спортом, роботи органів студентського самоврядування;

- постійно поповнюють матеріальні засоби для занять художньою самодіяльністю, спортом тощо;

- надають фінансову допомогу в організації та проведенні виховних загальноуніверситетських заходів.

Важливе значення в процесі підвищення ефективності виховного процесу має моральне заохочення його учасників. Оголошення подяк, вручення грамот та відзнак університету, факультет, кафедри сприяють

усвідомлення студентом необхідності діяти саме так, досягти ще кращих результатів.

9. Способи реалізації Концепції

1. Організаційно-методичне забезпечення національно-патріотичного виховання в державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет» здійснюють ректор, проректор з науково-педагогічної роботи, заступники деканів факультетів з виховної роботи, завідувачі гуманітарних кафедр, голова первинної профспілкової організації студентів та аспірантів, голова студентського молодіжного клубу, голова студентського самоврядування, голова спортивного клубу.

2. Усі напрями виховної діяльності реалізуються завдяки конкретним оптимальним формам та методам освітнього потенціалу (навчально-виховні програми та плани; аудиторна робота; позааудиторна робота; створення умов для повноцінної життєдіяльності й творчості студентів) та скоординованій діяльності й співпраці з навчальними, освітньо-культурними закладами, громадськими організаціями та органами влади.

3. Виховна діяльність у ДДПУ є складником цілісного навчально-виховного та наукового процесу, її залучають до планів роботи структурних підрозділів, розглядають на засіданнях вчених рад, а також конкретизують у діяльності кураторів академічних груп.

4. Контроль за виконанням планів виховної роботи студентів університету здійснює керівництво вузу, зокрема проректор з науково-педагогічної роботи, який затверджує такі плани в робочому порядку, обговорюючи питання щодо виконання відповідного плану наприкінці кожного семестру на засіданнях кафедр і рад факультетів.

5. Окрім підведення підсумків виховної роботи на вчених радах, важливе значення для активізації діяльності студентів має гласне і відкрите підтвердження підсумків їхньої участі в зазначених вище заходах та відзначення переможців. Це здійснюють завдяки створенню відповідних комісій з представництвом ректора університету, представників факультетів й органів студентського самоврядування, які визначають переможців і дають ректору подання про їхнє відзначення.

10. Заключні положення

Організація виховного процесу в структурних підрозділах ДДПУ потребує постійного вдосконалення, пошуку дієвих нових форм впливу на студентів, відпрацювання нових методик. Водночас потрібно активізувати традиційні види діяльності, зберегти досягнення минулого.

Виховання повинно бути творчим, орієнтуватись на проблеми, зумовлені специфікою вузу.

Випускники університету повинні бути не лише кваліфікованими спеціалістами, а й людьми творчими, духовно багатими, з демократичним світобаченням, здатними примножити історичні надбання українського народу і його внесок у розвиток світової цивілізації.

11. Прикінцеві положення

1. Положення вводиться в дію з наступного дня після його затвердження наказом ректора.

2. Зміни та доповнення до Положення вноситься наказом ректора або наказом ректора за рішенням вченої ради університету або відповідного дорадчого органу. У такому ж порядку Положення скасовується.

3. Відповідальність за актуалізацію Положення та контроль за виконання його вимог несуть посадові особи університету відповідно до їх функціональних обов'язків.

РОЗРОБНИКИ ПОЛОЖЕННЯ:

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Швидкий С.М.

Голова студентського самоврядування

Мазко В.В.

ПОГОДЖЕНО:

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Швидкий С.М.